

Výsledky ochrany ptactva v roce 1983

Dusík Miroslav, Lochenice

Ochranářská práce dvanáctičlenné skupiny se stejně jako v minulých letech orientovala především na vyvěšování a kontroly hnízdních budek. Jejich celkový počet přesáhl tisíc kusů. Ačkoli jejich obsazení nedosáhlo požadované hranice, představují umělé usazené druhy významné posílení volných populací a dostatečnou základnu pro vlastní reprodukci v následujících letech, kdy by se mělo postupně zvyšovat procento obsazení. Jen sýkor se podařilo usídlit 324 párů; nárůst zaznamenala také populace poštolek - celkem 50 párů.

Nové seskupení téměř 200 sýkorníků v borových monokulturách lesních celků u Bělče n. Orlicí snížilo průměr obsazení především vlivem pozdního vyvěšení koncem dubna 83 u budek typu A na 55 % a u typu B na 59 %. Naopak se tato skutečnost příznivě odrazila na vyšším zastoupení tažných druhů dutinohnízdošů jako jsou rehek zahradní a lejsek bělokrký. V průběhu sezony došlo k převěšení části budek G, čímž se vytvořily příznivější podmínky pro usazení poštolek v sezoně 84.

V roce 1983 bylo k 1. 4. připraveno a rozmístěno 1016 kusů budníků tvořených osmi základními typy :

typ A (pro malé sýkory) .....	221 ks ...	21,7 % (55 %)
B (pro koňadry, brhlíky, lejsky). 508 ks ...	50,0 % (59 %)	
C (pro špačky) .....	43 ks ...	4,2 % (86 %)
D (pro sýčky, doupnáky) .....	4 ks ...	0,4 % ( 0 %)
E (pro sovy) .....	70 ks ...	6,9 % (20 %)
F (polobudka pro rehky, konipasy) 21 ks ...	2,1 % (28 %)	
G (polobudka pro poštolky, sovy). 138 ks ...	13,5 % (33 %)	
H (spec. budka pro šoupálky) ....	11 ks ...	1,2 % ( 0 %)

Procentuální vyjádření podílu jednotlivých typů budek z celkového počtu znázorňuje číslo před závorkou. V závorce je uvedeno procento obsazení jednotlivých typů, které ukazuje na

skutečnou účinnost i na vhodnost použití daných budníků v terénu v sezoně 1983, na stav usazené populace.

Podíl zastoupení jednotlivých druhů ptáků v roce 1983 vyjadřuje následující tabulka:

druh (zkratka)	typ:								celkem
	A	B	C	D	E	F	G	H	
Sýkora modřinka (Mo)	124	46	-	-	-	-	-	-	170
Sýkora úhelniček (Uh)	13	7	-	-	-	-	-	-	20
Sýkora babka (Ba)	3	7	-	-	-	-	-	-	10
Sýkora parukářka (Pa)	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Sýkora koňadra (Ko)	21	145	2	-	-	-	-	-	168
Brhlík lesní (Br)	2	15	-	-	-	-	-	-	17
Lejsek bělokrký (Lb)	-	16	-	-	-	-	-	-	16
Lejsek černohlavý (Lč)	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Lejsek šedý (Lš)	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Červenka obecná (Če)	-	-	-	-	-	2	-	-	2
Rehek zahradní (Rz)	-	14	1	-	-	-	-	-	15
Konipas bílý (Kb)	-	-	-	-	-	3	1	-	4
Konipas horský (Kh)	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Vrabc domácí (Vd)	1	19	7	-	-	-	-	-	27
Vrabc polní (Vp)	2	31	3	-	1	-	-	-	37
Špaček obecný (Šp)	-	-	24	-	-	-	-	-	24
Puštík obecný (Pu)	-	-	-	-	6	-	-	-	6
Kalous ušatý (Ka)	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Poštolka obecná (Po)	-	-	-	-	6	-	44	-	50
Ostatní živočichové:									
vosy	7	24	-	-	-	-	-	-	31
sršni	9	7	-	-	-	-	-	-	16
včely divoké	-	-	-	-	1	-	-	-	1
čmeláci	6	4	-	-	-	-	-	-	10
plšík lískový	-	1	-	-	-	-	-	-	1
kuna	-	-	-	-	8	-	15	-	23

Podíl ochranářů na kontrolách vlastních a přidělených budek byl následující:

jméno (okres)		typ:								celkem
		A	B	C	D	E	F	G	H	
Dusík Miroslav	(HK)	56	164	4	2	48	2	86	1	363
Ing. Dohnal Karel	(HK)	80	192	20	1	5	3	-	10	311
Zajíc Jiří a Tláskal Ivan	(HK)	40	54	1	-	9	-	17	-	121
Skřivan Petr	(HK)	17	30	6	-	-	-	8	-	61
Šimák Jiří	(PA)	17	23	7	1	2	-	-	-	50
Šimek Stanislav	(HK)	3	17	5	-	4	1	12	-	42
Šereda František	(UO)	5	20	-	-	-	13	-	-	38
Růžička Pavel	(HK)	-	-	-	-	2	-	15	-	17
Kubrová Veronika a Kusá Renata	(UO)	3	5	-	-	-	-	-	-	8
Blahuta Petr	(JC)	-	3	-	-	-	2	-	-	5

Celková čísla druhového obsazení ukazují na růst populace. Např. u sýkor došlo v porovnání s rokem 1982 k povýšení o 10 % (u úhelniček téměř o 50 %, u modřinek o 8 %, u koňader o 8 %, naopak u babek k ponížení o 38 %). Značný nárůst hnízdících párů měli rchci zahradní - 87 % a lejsci bělokrcí o 56 %. Trvale vysoký počet hnízd vrabců polních a domácích bude nutné regulovat nahrazením budek typu B v okrajových listnatých partiích velkých remízů typem A s malým vletovým otvorem. Tím podpoříme současně i populaci modřinek, případně sýkor babek.

Mimořádnou pozornost budeme v následujících sezonách věnovat usazování predátorů drobných hlodavců. Stav uměle usazených poštolek se zvýšil téměř o 9 %. Jejich činnost v zemědělské krajině se příznivě odrazila v omezení gradace hraboše polního tak, že v oblastech soustředění hnízdících párů nemuselo být využito chemického ošetření polních kultur. Dostatek potravy po celou hnízdní sezonu ovlivnil velkou měrou úspěšnost hnízdění, která se projevila vysokým počtem vyvedených mláďat na 1 rodinu 4,88 ks (n = 44 hnízd). U puštíků nedošlo ke zvýšenému počtu usazených párů, avšak vlivem silné potravní základny odchovali průměrně 3 mladé/rodinu;

v roce 1982 stejný počet párů vyvedl průměrně 1,5 ml. U obou druhů byl vytvořen předpoklad podstatného zvýšení počtu hnízdících párů v roce 1984. Kritická situace je však u kalousů ušatých, kteří z naší krajiny velmi rychle vymizeli a zbylý pár hnízdící v budce v průběhu hnízdění násadu 3 vajec opustil. Přitom jsme zaznamenali pouze jediné úspěšné vyvedení mladých ze stračieho hnízda. Rozšiřováním hnízdních příležitostí pro poštolky a puštíky vzniknou příhodné podmínky pro usídlení a snad i zpětné rozšíření kalousů.

Ostatní ochranářská činnost zahrnuje neméně zajímavé oblasti, i když jejich rozsah doposud není většího charakteru. Např. instalace 15 nových výklenků pro jiříčky se v sezoně 83 nesetkala s velkým úspěchem. Jen ve dvou zdárně postavili ptáci hnízdo a vyhnízdlili (Kubrová a Kusá). V jednom výklenku došlo k pokusu o stavbu hnízda (Ing. Dohnal) a v těsné blízkosti dalšího (Dusík) ke zdárnému vyvedení mladých.

Z 15 zhotovených hnízdních kapes (Ing. Dohnal, Šimák) bylo v jedné postaveno hnízdo strážlíkem, avšak po snesení prvního vejce hnízdiště opustil. Vysazování hnízdních kapes je vhodnou formou ochrany volně hnízdícího ptactva především v remízích či lesních celcích s chybějícím podrostem křovinného i bylinného patra. V oblastech s dostatkem podrostu ptáci dávají přednost přirozeným místům ve vidlicích, přeslenech, výmladcích, vývratech apod. Literatura dále doporučuje vhodnost použití borových větví, které rychle neopadávají, v oblastech s nízkým stavem strak, sojek, veverek a kun, aby nedocházelo k plenění hnízd (HENZE, ZIMMERMANN, 1969: Opeření přátelů. SZN Praha).

Kontrolou a údržbou čapích hnízd v okrese HK došlo k obnovení starých hnízdních příležitostí (Zajíc). Dvě nově instalované podložky byly obsazeny v Chotči jedním čápem (Ing. Dohnal) a v Popovicích dvěma nehnízdicími ptáky (Zajíc). Postupným instalováním nových hnízdních podložek pro čápy se vytvoří příležitosti pro jejich znovu usazení a udržení těchto ptáků v naší krajině.

Zimním příkrmáním pěvců se zabývali všichni uvedení ornitologové. Na 20 samostatných krmitcích bylo zkrmeno více než 120 kg krmiva (ovesné vločky, slunečnice, proso, mák, jeřabiny a sušené plody, lůj a sádlo). Při příkrmánění dravců v zimě 1983 (leden - únor) bylo rozmístěno na újedi u Sendražic kolem 1500 ks uhynulých kuřat. Díky nízkému počtu hrabošů se podařilo soustředit sem najednou 24 kusů káně lesních - nejvyšší součet ptáků, zdržujících se v prostoru újedi v okamžik sčítání. Skutečný počet dravců navštívujících újed byl pravděpodobně daleko vyšší. Koncem února byl zastižen 2x jestřáb lesní. Potrava předložená na podzim 1983 (listopad - prosinec) byla s ohledem na vysoký stav hrabošů navštěvována nepravidelně dvěma kusy káně lesní.

Pro doplnění a zkompletování ochranné ornitologické práce se musí stát i výsadba zeleně. Tedy zejména v oblastech s nedostatečným stromovým a keřovým pokryvem. Vytváření tzv. biologických koridorů (tj. zelených oáz v krajině i kolem zemědělských a průmyslových staveb - stromořadí a pod.), má svoji nezastupitelnou úlohu i pro rozvoj ptačích populací. Vhodnou volbou dřevin - stromů a keřů - jejím prostorovým rozčleněním a druhovým složením se nám podaří nejúčinněji zajistit vhodné životní prostředí, hnízdní příležitosti i dostatek potravy pro ptactvo. V uplynulém roce bylo vysázeno celkem 1200 stromků a keřů; z toho 650 kusů jehličin převážně smrků, 25 kusů pámelníku, 25 kusů ptačího zobu, 10 kusů jeřábu a 500 kusů jív pro založení proutnice jako útulku pro zvěř (Ing. Dohnal, Šereda a členové ČSOP při KDPM v HK).

#### VÝZVA KE SPOLUPRÁCI

Vzhledem k aktuálnosti otázky používání pesticidů k hubení hrabošů polních a nutnosti maximálního omezení chemických zásahů, plánujeme rozšířit vyvěšování hnízdních budek pro sovy a poštolky na celé ploše kvadrátů 57-60, 57-61, 58-60

a 58-61 mezinárodní sítě pro mapování organismů. Zde počítáme s vyvěšením nejméně 400 ks polobudek pro poštolky typu G a 100 ks budek pro sovy typu E. Budky budou rozmístovány rovnoměrně po celé ploše 536 km<sup>2</sup> s výjimkou vnitřních partií rozsáhlých lesních komplexů tak, aby na lkm<sup>2</sup> připadla nejméně jedna budka. Tím by se vytvořily příznivé podmínky k rozšíření uvedených ptačích druhů na celém tomto území. Výsledkem bude ustálení populace s dostatečně silnou vlastní reprodukční základnou, schopná rychlého nástupu v případech gradací škůdců a možnosti soustředění do zájmových oblastí.

K zabezpečení celé akce doplněné o sledování hnízdní biologie, potravní ekologie, kroužkování mláďat a případné další úkoly bude nutné zapojení velkého počtu dobrovolníků. Ti dostanou trvale přidělená seskupení budek v jednotlivých katastrech a budou u nich dle metodiky provádět potřebná pozorování i údržbu.

Je jistě v zájmu nás všech, aby se myšlenky využití biologického boje v co nejkratší době uvedly do praxe. Naše dosavadní praktické zkušenosti potvrzují již teoreticky seriosně zpracované projekty pro biologickou formu prevence, která však neustále naráží na neznalost a konzervativní postoje odpovědných pracovníků. Věříme, že zejména mladí ornitologové a ochranáři nám pomohou v prosazení nových vědeckých poznatků do praxe. Zájemci o spolupráci se mohou přihlásit na adresu: Miroslav Dusík, Lochenice 95, 503 02 Předměřice nad Labem.

Stejně uvítáme i každého, kdo se zapojí do jakékoli ochrany ptactva v místě svého působení a podá nám o svých výsledcích zprávu.